47 MARDİN VİZYON PLANI

'KÜLTÜREL TOPOĞRAFYA'

KENTSEL VİZYON PLATFORMU

KENTSEL ViZYON
PLATFORMU

‘Kentsel Vizyon ile Kurgulanan Kentler’

NEF ve Kentsel Strateji tarafından kurulan
Kentsel Vizyon Platformu
kamu, sivil ve özel sektör işbirliği ile
- bölge
- kent
- mahalle

ölçeğinde çalışmalar yaparak, yeni planlama
yaklaşımı ve modellerini tartışmaya açmaktadır.

81 KENT ViZYON

www.kentselvizyon.org

“Mardin Vizyon Planı” Kentsel Strateji tarafından geliştirilen kapsam ve içerik çerçevesinde, A. Faruk Göksu ve Sıla Akalp’ın Stüdyo 33’te verdiği eğitimler sonucunda, Burcu Ateş ve Özlem Özdener tarafından hazırlanmıştır.

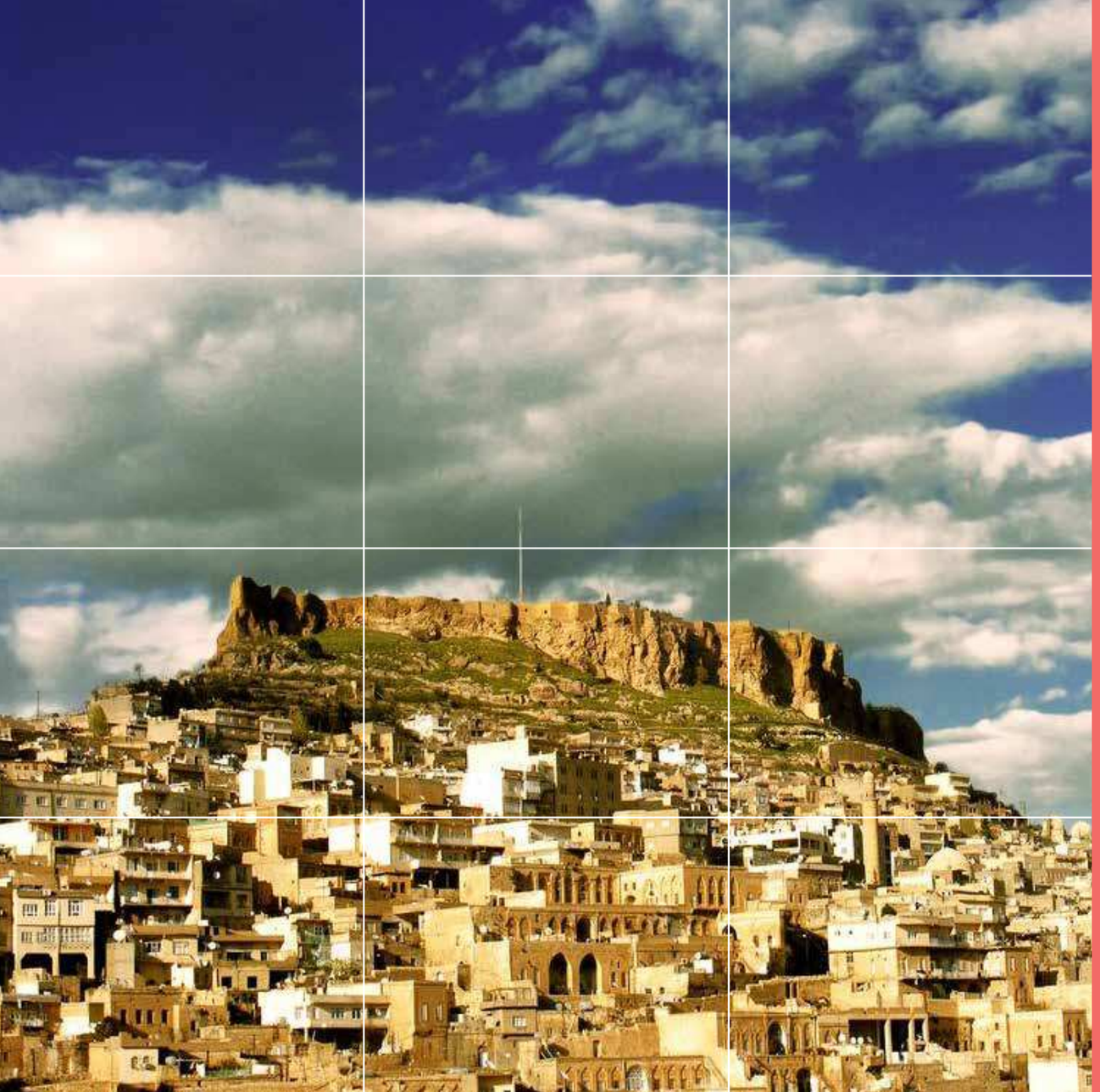

01 ANALİTİK BAKIŞ 07
Stratejik Göstergeler
10 Temel Sorun ve Fırsat
BEK Analizi

02 STRATEJİK BAKIŞ 15
Bölgesel İşbirliği
Kent Kurgusu

03 VİZYON 20
Bölgesel Vizyon
Kentsel Vizyon

04 3x3 VİZYON ve EYLEM ÇERÇEVESİ 23
Vizyon Çerçevesi
Eylem Çerçevesi

05 MARDİN'İN GELECEĞİ İÇİN 36
10 TEMEL İLKE

"İş bu katalogda kullanılan materyaller, sosyal sorumluluk projesi kapsamında kullanılmıştır. Ticari amaçla kullanılamaz."

BÖLÜM 01

ANALİTİK BAKIŞ

Stratejik Göstergeler
10 Temel Sorun ve Fırsat
BEK Analizi

STRATEJİK GÖSTERGELER

Nüfus:

764. 033 kişi

Ekonomik Değerler:

- Tarım
- Hayvancılık
- Sanayi
- Telkari
- Sebzecilik
- El sanatları
- Turizm

Performans Kriterleri

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK 77

EKONOMİ 76

YAŞAM KALİTESİ 34

ÇEVRE 55

SOSYAL 78

Kaynak: Türkiye'nin Şehirleri Sürdürülebilirlik Araştırması, Boğaziçi Üniversitesi, 2011.

Tarihsel İzler:

- Boncuklu Tarla, Kumru Tarlası ve Ilısu Höyük M.Ö. ki dönemlere ışık tutmakta, ancak günümüzde, Ilısu Barajı nedeniyle kaybolma tehlikesi ile baş etmektedir.
- Dara Ören Yeri
- Grınavaz Höyüğü
- Midyat
- 7 kilise
- 7 manastır

Eğitim:

- Mardin Artuklu Üniversitesi (3.031 öğrenci)

Sosyal Altyapı:

- 11 Hastane
- 2 Müze
- 2 Kütüphane
- 2 Sinema
- 1 Açık Hava Sineması
- 1 Üniversite

Doğal Değerler:

Dağları:

- Mazı Dağları
- Karınca Tepe
- Alem Dağı
- Gümüşyuva Tepe
- Dibek Dağı
- Pirinç Tepe
- Ziyaret Tepe

Ovaları:

- Mardin Ovası
- Nusaybin Ovası
- Cizre Ovası
- Kızıltepe Ovası
- Silopi Ovası

Akarsuları:

- Dicle Akarsuyu
- Savur Suyu
- Çağçağ Suyu
- Buğur Suyu
- Habur Suyu

10 TEMEL SORUN

1 Çarpık kentleşme
2 Tarihi çevrenin korunmasındaki bilinçsizlik
3 Tarımın yeterince gelişmemesi
4 İşsizlik
5 Tarihi ve turistik bölgelerin tanıtım eksikliği
6 Telkari ve diğer önemli el sanatlarının tanıtım eksikliği
7 Dil çeşitliliği nedeniyle yaşanan sıkıntılar
8 Suriye sınır kapısının kapanması
9 Su kaynaklarının azlığı
10 Gelir seviyelerinin dengesiz dağılımı

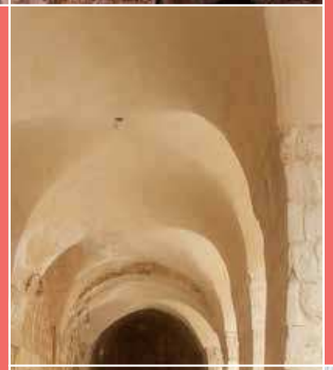

10 TEMEL FIRSAT

Gelişmeye açık hizmet sektörü 1
Üniversite 2
Mardin evleri 3
Kültürel ve tarihi yapıların çeşitliliği ve zenginliği 4
Ziyaretçi sayısındaki artış ve turizm potansiyeli 5
İnanç kültürü 6
Yeni ulaşım altyapısı 7
Hayvancılık 8
El sanatlarında çeşitlilik 9
Sınır ötesi ilişkiler 10

BEK ANALİZİ

Kaynak: Kentsel Strateji

Birikim
- Gelenek
- Farklı diller
- Hoşgörü
- İnanç çeşitliliği
- Kültürel altyapı

Bereket
- Medeniyetin izleri
- Toprak
- Hayvancılık

Beceri
- Dokumacılık
- Telkari işlemeciliği
- Birlikte yaşam
- Mimari

Bakış
- Kültür
- İlim
- İnanç
- Köken

Büyüme
- Kültürel turizm
- Eğitim
- İş hacmi

Beklenti
- Geleneklerin korunması
- İnanç turizmi
- Kültürel ve mimari turizm
- Kırsal kalkınma modeli

Ekoloji
- Baraj
- Vadiler
- Dağlar
- Doğal sınırlar
- Mağaralar

Ekonomi
- Hayvancılık
- Tarım
- El sanatları
- Kültür
- Turizm

Eşitlik
- İnanç farklılıkları
- Kültürel farklılıklar
- Dil farklılıkları
- Hoşgörü
- Sosyal gruplar

Etkinleştirme
- Üniversite
- Kaybolan el sanatları
- Kültürel doku
- Kırsal alan
- Tarım

Edinim
- Tarımsal faaliyet
- Sosyal altyapı
- Eğitim
- Teknoloji

Entegrasyon
- İnanç
- Kültür
- Yapılı/yapısız alan
- Sınır ötesi

Koruma
- Manevi değerler
- Kültürel zenginlik
- Bellek
- Ortak bilinç
- Tarihi doku

Kapasite
- Kamu kapasitesi
- Ticaret
- İnsan kapasitesi/İş gücü
- Eğitim kapasitesi
- Tarım kapasitesi

Kalkınma
- Turizm
- Kültür
- İnanç
- Hayvancılık
- Mimari

Kimlik
- Farklı inançlar
- Geleneksel Mardin Evleri
- Anıtsal mimari
- Kale
- Telkari

Katılım
- Sahiplenme
- Planlı girişimcilik
- Sivil ortaklık (İmece bilinci)
- Tanıtım

Kurgu
- Kentsel ittifak
- Sınır ötesi ilişkiler
- Ekonomik gelir dengesi
- Ulaşım ağları iyileştirilmesi

BÖLÜM 02

STRATEJİK BAKIŞ

Bölgesel İşbirliği

Kent Kurgusu

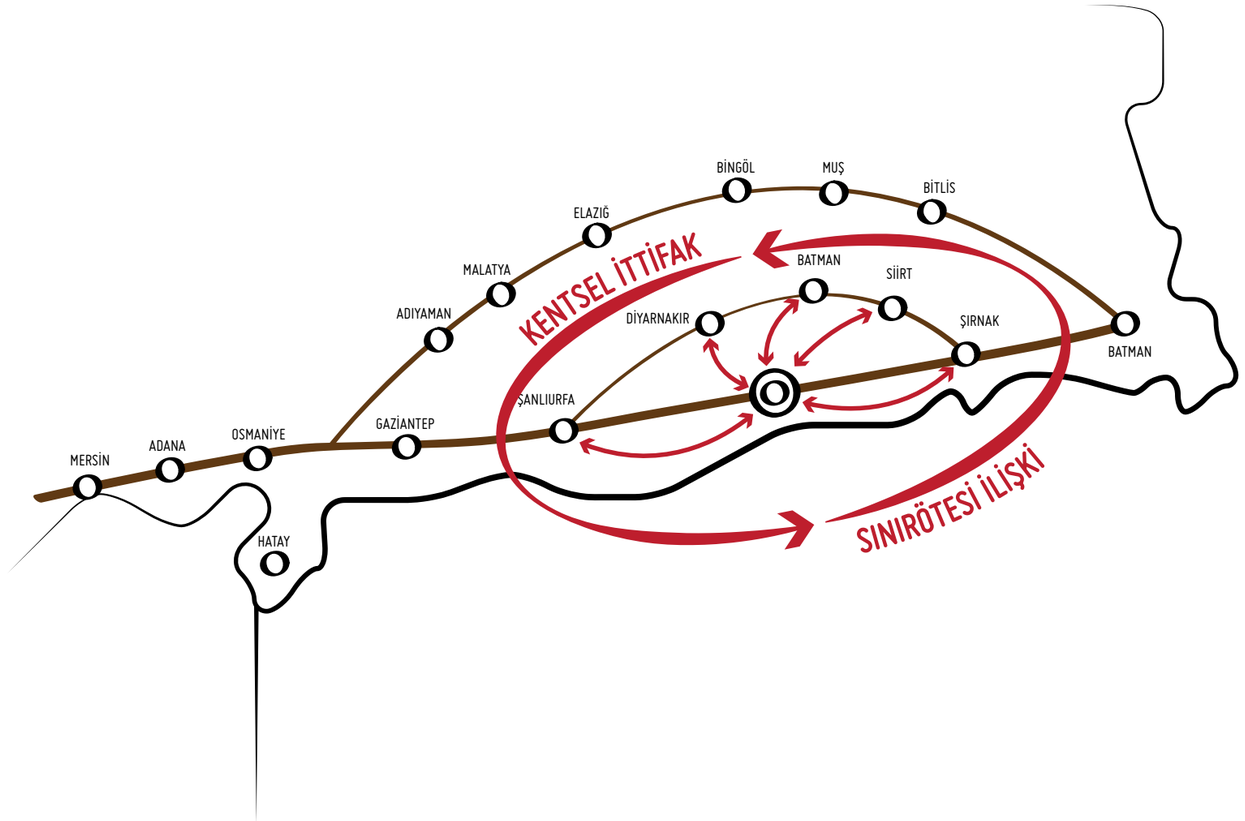

BÖLGESEL İŞBİRLİĞİ

MARDİN, BÖLGE İÇİNDE HANGİ STRATEJİK ROLÜ ÜSTLENECEK?

Mardin'in bölgesel işbirliği çerçevesinde, sınır ilişkileri içinde olduğu iller ile kurduğu temasal ittifaklar farklılıklar göstermelidir. Örneğin, Diyarbakır ve Şanlıurfa gibi gelişmiş illerle kurduğu ittifaklar ekonomik ve sosyal anlamda kentin bölgeye bağlanmasını sağlarken; Siirt, Batman, Şırnak gibi daha az gelişmiş iller ile kurduğu yine ekonomik, sosyal ve ticari ittifaklar adı geçen illerin ortak kalkınma planları oluşturmasına imkan sağlayacaktır.

Bunun yanında, kentin sınır ötesi illerle kurduğu ittifaklar, bu bölgeler ve kentler arasındaki bilgi ve deneyim transferinin sağlanması, kaynakların entegre olarak kullanılması ve ihracat potansiyelinin artırılması yönünde bölgeye artılar kazandıracaktır. Bu ticari potansiyel, kentin Akdeniz limanlarıyla bağlantısının kurulmasıyla değerine değer katacaktır.

Kahramanmaraş, Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa gibi sınır ilişkisi olmayan ama kültür ve inanç yönünden benzerlik gösteren kentlerle "İnanç Turizmi" temasıyla ittifaklar kurulmalıdır.

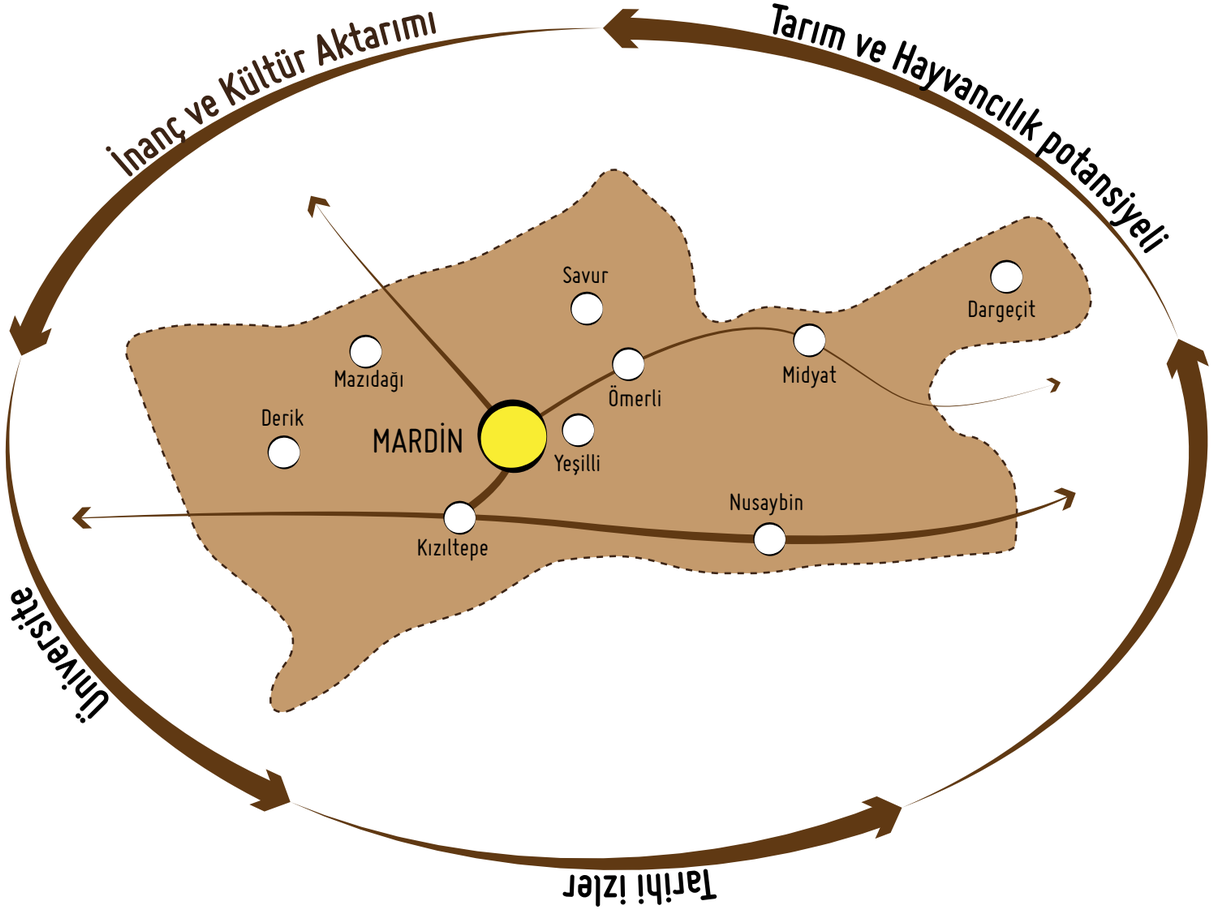

KENT KURGUSU

YENİ KENT KURGUSU NE OLACAK?

Mardin kuracağı bölgesel ittifaklar sayesinde geliştireceği stratejileri kentsel ölçeğe indirgemeli ve değerleri, öncelikleri ve gelişim stratejileri doğrultusunda oluşacak kentsel vizyonlar ile kendi kent modelini oluşturmalıdır. Bu bağlamda, Mardin kent kurgusunu oluşturacak öncelikler şunlardır:

- İnanç ve kültür aktarımı
- Üniversite
- Tarihi izler
- Ekonomik rekabet
- Tarım ve hayvancılık potansiyeli

Bölgesel ölçekte Mardin odaklı yakın çevre ilişkili iki önemli aks bulunmaktadır. Bu aks önemini tarihsel süreç içinde hep koruyan Mardin-Diyarbakır ve Mardin- Midyat-Nusaybin'dir.

Mardin-Diyarbakır Aksı

Mardin ve Diyarbakır işbirliği her iki kent için önemli fırsatlar yaratacaktır. Tarih boyunca da önemini koruyan bu aksın günümüz koşullarında yeniden kuvvetlendirilmesi gerekmektedir.

Mardin ve Diyarbakır kentsel birlikteliği, her iki kentin gelişmesi için de önemlidir. Diyarbakır Havaalanı, Mardin'de havaalanı bulunmasına rağmen yine de merkezi konumdadır.

Mardin-Midyat-Nusaybin Aksı

Tarihsel süreç içinde doğu Hristiyanlarının merkezi olan bu aks turizm odaklı önemli bir gelişme imkanı sunmaktadır. Bu aks üzerindeki Savur ve Dara yerleşmelerinde yer alan antik kentler ve anıtsal yapılar, bu aksın bir çekim merkezi olmasını gündeme getirmektedir.

BÖLÜM 03

VİZYON
Bölgesel Vizyon
Kentsel Vizyon

BÖLGESEL VİZYON

SINIR ÖTESİ BAĞLANTI NOKTASI

KENTSEL VİZYON

FARKLILIKLARIN BİR OLDUĞU YER

BÖLÜM 04

3X3 VİZYON ve EYLEM ÇERÇEVESİ

Vizyon Çerçevesi

Eylem Çerçevesi

VİZYON ÇERÇEVESİ 3X3 EYLEM ÇERÇEVESİ

MARDİN'İN GELECEĞİ

1 FARKLILIK

1. **Birliktelik:** Toplumsal Dayanışma
2. **Stratejik Konum :** Medeniyetlerin Beşiği
3. **Silüet:** Açık Hava Müzesi

2 TEMA

1. **Sınır:** Kıtalar Arası Köprü
2. **Çeşitlilik:** Kültürel Birliktelik
3. **Doku:** Kentsel Dokunuş

3 STRATEJİ

1. **Kalkınma:** Tarihin Korunması
2. **Dönüşüm:** Eski-Yeni Köprüsü
3. **Bütünleşme:** Ekonomik Kalkınma

1 SEKTÖR

1. **Sanayi:** Bölgenin Sanayi Merkezi
2. **Tarımve Hayvancılık :** Verim Madeni
3. **Turizm:** Kültürel Mirasın Cenneti

2 PROGRAM

1. **Tarih:** Özgün Tarihi Yapı
2. **Kültür:** Sınır Ötesi Kültürel Birliktelik
3. **Ekonomi:** Ekonominin Odakları

3 PROJE

1. **Kent Dokusu:** Sosyal Boyut
2. **Şehir Dokusu:** İdari Boyut
3. **Bölge Dokusu:** Sınır Boyutu

3 FARKLILIK

1 Birliktelik

Toplumsal Dayanışma

Mardin içinde yaşayan topluluklar birbirinden farklı dinî, ırkî ve tabiatıyla farklı kültürel yapı içerisinde olmalarına rağmen, ahenk içinde, insanların hak ve kişiliklerinde adil ve saygı içinde yaşamayı bilmiştir. Mardin'de yaşamakta olan etnik gruplar arasında Türkler, Araplar, Asurîler, Ermeniler, Yahudiler ve Süryaniler vardır. Bunun yanı sıra, kendi içlerinde de farklı gruplara ayrılarak çeşitliliği artırırlar. Süryaniler kendi içinde Ortodoks, Protestan ve Katolik olmak üzere üçe, Müslümanlar ise Hanefiler ve Şâfiler olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu durum, yıllardır süregelen kültür, mezhep ve din ayrılıklarına rağmen birlikteliklerine zarar vermemiştir. Bu birliktelik, bulunduğu bölge içinde Mardin'i medeniyetlerin beşiği haline getirmiştir.

2 Stratejik Konum

Medeniyetlerin Beşiği

Mardin, gerek stratejik konumu gerekse ticari zenginliği açısından bulunduğu coğrafya içinde önemli bir merkezdir. Türkiye'nin ticaret alanında Orta Doğu ve Kuzey Afrika'ya açılan kapısı konumundadır. Tarihte ilk uygarlıklara ev sahipliği yapmış olan Mezopotamya bölgesinde yer almaktadır. Kentin dağlık bir yapıya sahip olması onu, bölge sınırları içerisinde çevresine hakim bir konuma getirmektedir. Mardin'de çeşitli uygarlıklara ait maddi ve manevi bu kültür hazineleri arazi yapısına uygun şekillenmiş ve savunulması kolay yerlerde yapılmıştır. Fakat, gerek iklim özellikleri, gerekse arazi şartlarına bağlı olarak bu eserlerin birçoğu günümüze ulaşamamıştır.

3 Silüet

Açık Hava Müzesi

Hıristiyanlık açısından çok önemli bir merkez olan Mardin'de, çeşitli dönemlerin eserleri, benzer yapı geleneğini yansıtarak belirli bir mimari bütünlük içinde günümüze kadar ulaşmıştır. Özgün mimarisiyle Mardin evleri, Kasımiye, Zinciriye, Marufiye Medreseleri, Kırklar, Mar Mihail, Behirmiz, Meryem Ana, Mar Yusuf, Mar Bitris kiliseleri, Deyr'ul Zafaran ve Deyr'ul Umur Manastırı, Ulu Cami, Çubuk, Molla Hari Cami ve Kale kentin önemli eserlerini oluşturmaktadır. Aynı zamanda gerek planları, gerekse bezeme ve malzemeleri ile Anadolu konut mimarisinde ayrıcalıklı bir yere sahip olan Mardin evleri, kente açık hava müzesi özelliğini kazandırmaktadır.

3 TEMA

1 Sınır

Kıtalar Arası Köprü

Mardin, asırlar boyunca kıtalar arası ticarette en önemli güzergâhlardan biri olarak kullanılan ve Musul'dan Nusaybin'e uzanan İpek Yolu üzerinde kurulmuştur. Kentin uluslararası transit taşımacılıktaki stratejik konumu, Irak ve Suriye'ye açılan Nusaybin ve Habur sınır kapılarıyla dış ve iç ticaret için, özellikle günümüzde tam bir ilgi odağı olmasını sağlamaktadır. İthal edilen ticari ürünlerin sayısının her geçen gün arttığı bugünlerde hedef, bölgenin ihracat potansiyelini artırmak olmalıdır. Halep ve Musul gibi sınır ötesi kentlerle olan ilişki sisteminde, dışsal dinamikleri harekete geçirerek Mardin, ekonomik gelişiminin yanında, coğrafi ve kültürel gelişmesinin boyutlarını da kuvvetlendirmelidir.

2 Çeşitlilik

Kültürel Birliktelik

Bölgedeki kültürel, etnik ve inanç çeşitliliği, Mardin'in geçmişinde yer alan ve geleceğinin biçimlenmesinde önemli rol oynayacak olan kendine özgü değerler, birikimler ve kimlikler, yeniden ele alınarak doğru irdelendiğinde çok farklı yaklaşımların ortaya çıkacağı görülecektir. Önemli olan bu yaklaşımların, bir "hedefler bütünü" içinde ele alınmasını sağlayarak, kurgulamanın ortak bir vizyon ve amaç doğrultusunda yapılmasını sağlamaktır.

3 Doku

Kentsel Dokunuş

Mardin'in gerek mimarisi gerek turizmi üzerinde yer şekillerinin ve zemin yapısının önemli etkisi olmuştur. Özellikle "Midyat Taşı" diye anılan kalker, taş ocaklarından çıkarıldıktan sonra kolay işlenilebilir olması sebebiyle mimari alanda çok fazla kullanılmış ve yörede kendine özgü bir tarzla işlenerek ayrı bir doku oluşturmuştur. Yapıların çok katlı olmaması ve yoğun bir düzen içerisinde yerleştirilmesi, kentin dokusunu besleyen bir diğer özelliklerdendir. Ancak, son dönemlerde yeni kentte yapılan yapıların özellikle yükseklikleriyle kent dokusunu bozduğu gerçeği görmezden gelinemeyecek bir sorun oluşturmaktadır. Yapılacak yeni düzenlemelerle bu doku uyuşmazlığının önlenmesi hedeflenmelidir.

3 STRATEJİ

1 Kalkınma

Tarihin Korunması

Mardin'de binin üzerinde mimari değere sahip tescilli yapı, başta Dara olmak üzere on adet arkeolojik alan, dört adet kentsel sit alanı ile altı yüze yakın höyük olduğu düşünüldüğünde, bu kadar değerli hazinenin envanterinin çıkarılması ve bunların kamuoyunun kullanımına sunulması, değerlerin günümüze ve geleceğe taşınması açısından büyük önem sağlayacaktır. Kentin tarihsel, kültürel ve doğal değerlerinin korunması için bir sistematik içinde kurgulanacak "envanter çalışması" geleceğin planlamasında önemli veriler oluşturacaktır. Çevrenin ve kültürel değerlerin korunmasına yönelik bu çalışmalar özellikle turizmin gelişmesine de büyük katkılar sağlar.

2 Dönüşüm

Eski-Yeni Köprüsü

Mardin'in geleceğinin kurgulanması için kentin mekansal, toplumsal ve ekonomik gelişmesini sağlamaya yönelik stratejileri gerçekleştirmek için "vizyon" ve "öncü" projelerin gündeme alınması gerekmektedir. "Mardin Gelişim Stratejisi"ni ortaya koyarken, "Tarihi Mardin" merkezinin canlandırılması, kale ve çevresinin yenilenmesi, Mardin-Kızıltepe aksı ile Mardin-Midyat aksının kuvvetlendirilmesi ve "Tarihi Mardin" ile "Yeni Mardin" ikili yapısının ortadan kaldırılması konuları büyük önem taşımaktadır. Bu birleşim hareketi sayesinde kentin kaybolmaya yüz tutmuş yüzyıllık kent dokusu da koruma altına alınmış olacaktır.

3 Bütünleşme

Ekonomik Kalkınma

Mardin'in geleceğinin kurgulanmasında ele alınması gereken konuların başında yerel ekonomik yapının iyileştirilmesi ve buna paralel olarak da nitelikli işgücünün yaratılması için eğitime ağırlık verilmesi gelmektedir. Bölge'de kritik sorunlardan biri de mevcut finansal kaynakların yatırıma dönüşmemesidir. Bölge'deki sermaye sahipleri yatırımlarını çeşitli sebeplerle bölge dışında gerçekleştirmektedir. Yatırımların artırılması, bölgede sanayi üretimi ve ticaret ortamının iyileştirilmesi gerekmektedir. Ürün yelpazesinin çok dar olması, mevcut firmaların kapasiteleri ile ilgili önemli bir sorundur. Bölge'de üretim yapan işletmeler çoğunlukla aynı ürünler üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu, bir sektörde yoğunlaşıp uzmanlaşmak açısından bir artı olsa da, var olan kaynakların değerlendirilmemesi açısından bir eksiklik arz etmektedir.

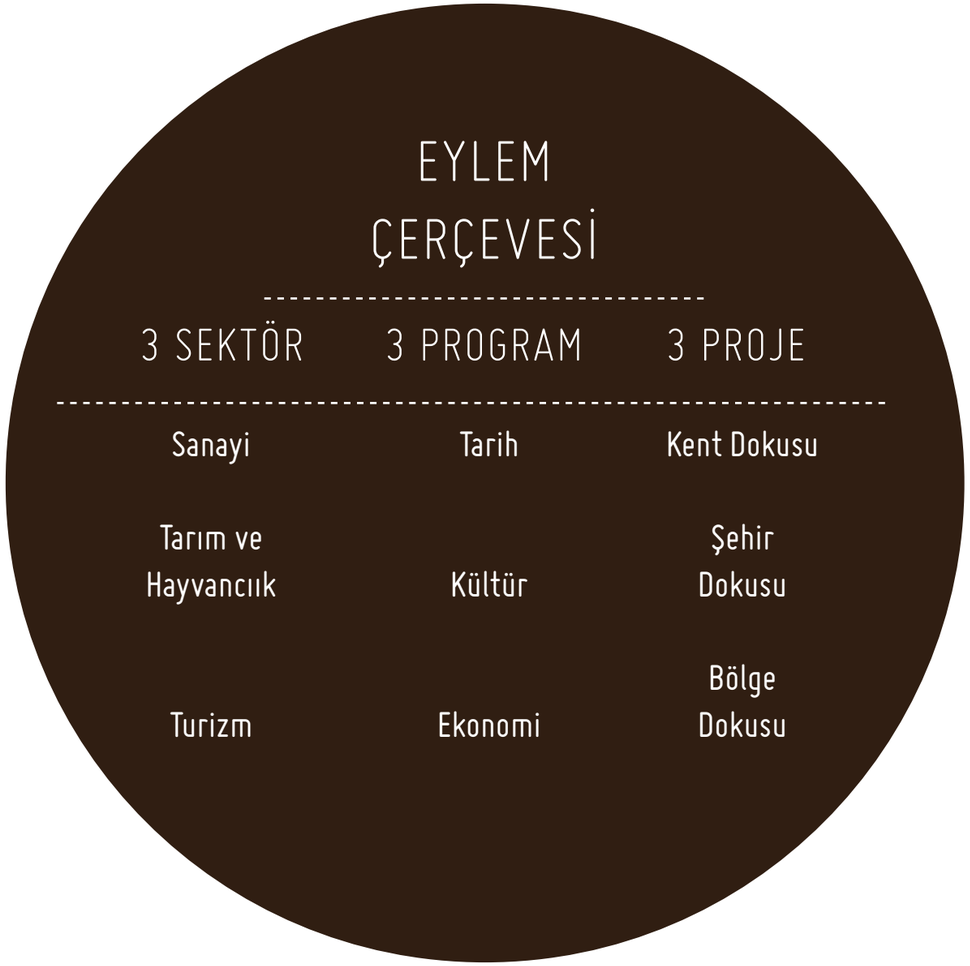

3 SEKTÖR

1 Sanayi

Bölgenin Sanayi Merkezi

Mardin sanayi tesisleri açısından yetersiz kalmaktadır. Sanayinin yapılanmasını, kaynakların etkin kullanımını ve sanayi türlerinin bir arada işbirliği içerisinde üretim yapmalarını sağlayan, çarpık sanayileşmeyi önleyen Organize Sanayi Bölgeleri ile ihtiyaçların daha kolay ve ekonomik karşılanabilmesini ve ana sanayi ile yan sanayi ilişkisinin gelişmesini sağlayan küçük sanayi sitelerinin Mardin için önemi büyüktür. Bu nedenle, tesis sayısı artırılmalı ve tesislerin etkin bir şekilde çalışması sağlanmalıdır. Bir başka sorun olan altyapı yetersizliği için de gerekli çalışmaların yapılması gerekmektedir.

2 Tarım ve Hayvancılık

Verim Madeni

Mardin'in geleneksel ekonomik yapısı tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Suriye sınırındaki organik tarıma elverişli topraklar mayınlı olması nedeniyle Mardin ekonomisine katkı sağlamamaktadır. Tarımda verimlilik ve gelir düzeyinin artırılması konusunda önemli engellerden biri olan dengesiz arazi mülkiyet yapısı ve optimal olmayan tarım işletme büyüklükleri konusunda gerekli çalışmalar yapılmalı ve dengesiz yapının düzeltilmesi için girişimlerde bulunulmalıdır.

3 Turizm

Kültürel Mirasın Cenneti

Mardin, özgün tarihi kentsel dokusuyla UNESCO kültürel miras listesine girmeye aday bir kent olması ve Hristiyanlık dini ve özellikle Süryanilik açısından merkez (anavatan) kabul edilmesi ve Süryanilik tarihini oluşturan önemli yapıları barındırması nedeniyle inanç turizminde önemli bir yer edinmiş durumdadır. Özgün mimarisiyle Mardin evleri, Kasımiye, Zinciriye, Marufiye Medreseleri, Kırklar, Mar Mihail, Behirmiz, Meryem Ana, Mar Yusuf, Mar Bitris kiliseleri, Deyr'ul Zafaran ve Deyr'ul Umur Manastırı, Ulu Cami, Çubuk, Molla Hari Cami ve Kale kentin önemli eserlerini oluşturmakta ve yine turizmin canlandırılmasında önemli bir yer tutmaktadır.

3 PROGRAM

1 Tarih

Özgün Tarihi Yapı

Mardin ili ve ilçeleri, Artuklu uygarlığını bugüne aktaran önemli bir tarihsel mekan değeri taşımaktadır. Tarihi yapılar ve mabetlerle, Deyrülzafaran Manastırı ve Dara şehir kalıntıları iç ve dış turizmin kente olan ilgisini artırmaktadır. Bugün, özgün yapısını korumaya çalışan, kale ve Mezopotamya ovası arasında yükselen bir yamaçta kurulu, Tarihi Mardin'i korumak ve kendine özgü özelliklerini geleceğe taşımak en öncelikli gündem maddesi olmalıdır. Bunun için öncelikle yeni şehrin planlaması Tarihi Mardin'den ayrı düşünülmeden kurgulanmalı ve var olan tarihi dokuya verilecek olası zararlar asgariye indirilmelidir.

2 Kültür

Sınır Ötesi Kültürel Birliktelik

Türkiye ve Suriye sınırları arasında bulunan Nusaybin Sınır Kapısı çevresindeki askeri bölgenin mayınlardan temizlenerek, bölgenin "sınırda birleşen bilim, tarım ve kültür" odaklı projeler ile değerlendirilmesi, her iki ülke için de büyük potansiyel yaratmaktadır. Mardin, sahip olduğu kültürel çeşitliliği kendi gelişimi için kullanabileceği gibi, paylaşımcı kimliğiyle sınır ilişkisi içinde olduğu ülkelerle de kültür alışverişi yaparak birikimine değer katmaya devam etmeli ve bunu bir işbirliğine çevirmelidir.

3 Ekonomi

Ekonominin Odakları

GAP Eylem Planı'nda da "Ekonomik Kalkınmanın Gerçekleştirilmesi" ekseninde tarım başlığı altında "Tarımsal üretimde verimlilik GAP illerinde artırılarak tarıma dayanan sanayi yapısı geliştirilecektir" eylem adı altında bulunan faaliyetler tarım ve hayvancılıkta üretimde ve alan kullanımında verimliliği ve etkinliği artırmak önceliği ile uyum göstermektedir.
Buna ek olarak, ihracatın artırılabilmesi için Nusaybin ve Habur sınır kapılarının kapasitelerinin artırılması ve Bölge'de sınır ticareti yapan işletmelerin ve lojistik sektörünün profesyonelleşmesi gerekmektedir. Bölge'de ihracat odaklı üretim yapan işletmelerin yaygınlaştırılması, Bölge ihracatının geliştirilmesi için kritik bir öneme sahiptir. Sınır kapıları yoluyla ihraç edilen ürünlerin büyük çoğunluğu Bölge illeri dışında üretilmektedir.

3 PROJE

1 Kent Dokusu

Sosyal Boyut

Kent kurgusu incelendiğinde Mardin'in çözülmesi gereken öncelikli sosyal yapı ve altyapı problemleri olduğu görülmektedir.

Sosyal altyapı:

Bölgede yaşayan her bir bireyin en temiz havayı soluması, en sağlıklı suyu içmesi,gıdayı temin etmesi ve en temiz şartlarda yaşaması gerekmektedir. En küçük yerleşim birimi dahil, tüm yerleşim alanlarının sağlıklı içme suyu dağıtım hatlarına, içme suyu arıtma sistemlerine, kanalizasyon sistemlerine ve atık su arıtma sistemlerine kavuşturulması gerekmektedir. Bölgedeki nüfusun yoğun olduğu kentlerde hava kalitesi düşmektedir. Kış aylarında konutların ısınma ihtiyacını karşılamak üzere kalitesi düşük kömürlerin yakılması sonucu ortaya çıkan emisyon havayı kirletmektedir. Yetkililerin bu konuda bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Buna ek olarak, Organize Sanayi Bölgeleri'nde atık su arıtma sistemleri kurulmalı ve denetlenmelidir.

Sosyal yapı:

Bölgede genç nüfusun yararlanacağı sosyal ve kültürel olanaklar kısıtlıdır. Gençlere yönelik yaşam, danışma, kültür ve spor merkezlerinin açılması desteklenmelidir. Bu amaçla, yerel gençlik merkezlerinin kurulması öngörülmektedir. Bölgede bir başka değiştirilmesi gereken husus ise kadınların toplumsal ve ekonomik yaşama katılımındaki orandır.
Bölgede kadın okuryazarlığı kritik derecede düşüktür. Bu durum, kadınların bilinç düzeyinin ve istihdam edilebilirliklerinin de düşük olmasının en önemli sebeplerinden biridir.
Kadın okuryazarlığını artırmak için destekleyici tedbirler yaygın eğitim yoluyla uygulanabilir.

2 Şehir Dokusu

İdari Boyut

Kent idari bölümlerine göre temelde merkez ve çevre ilçeler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Merkez ilçe:

Mardin'in yine merkez ilçesi olan Mardin ilçesi, kent içinde güç kaynağı görevi görmekte ve diğer ilçeler bu güç kaynağından beslenmektedir. Merkezde yapılan herhangi bir sosyal altyapı yeniliği, eğitim reform ya da turizm faaliyetlerini güçlendirmeye yönelik bir hareket, dolaylı olarak çevre ilçeleri de etkileyip yönetmektedir. Bütün bu ilerlemeleri en başından etkileyecek en önemli faktör olan hizmet sektöründeki başarı, hizmet kalitesi ile doğrudan ilgilidir. Bunun için kapasite artırıcı eğitim programlarının sivil örgütler liderliğinde, kamu ve özel sektör işbirliği ile uygulamalı birtakım projelerin geliştirilmesi hem yerel ekonominin canlandırılması hem de yaşam kalitesinin artırılmasında önemli rol oynayacaktır.

Çevre ilçeler:

Midyat ve Nusaybin gibi merkeze bağlı olmayan diğer ilçeler, tarihi, kültürel ve ticari farklılıkları ve farkındalıkları ile merkez ilçeden ayrılmaktadır. Gelecek planlamasında önemli olan, bu farkındalıkların ve üstünlüklerin görmezden gelinmeyerek değerinin artırılması yönünde çalışmalar yapılmasıdır. Özellikle Nusaybin, sınıra yakın olmasının da verdiği avantajla ve üzerinde bulunduğu önemli ticaret yollarıyla, bölgedeki potansiyeli en iyi değerlendirecek ilçeler arasındadır.

3 Bölge Dokusu

Sınır Boyutu

Mardin'in, stratejik konumu göz önünde bulundurulduğunda açıkça iki temel ittifaka girmesi gerektiği görülmektedir.

Sınır içi ilişkiler:

Mardin'in içinde bulunduğu stratejik konum, bölge içerisindeki iller arasında da kendini göstermektedir. Özellikle Dicle Kalkınma Ajansı'na bağlı iller olan, Siirt, Batman ve Şırnak'la oluşturulması gereken bölgesel ittifak, bölgenin bir bütün olarak kalkınmasında en önemli adım olarak; oluşturulan her türlü yenilik özellikle eğitim ve ticaret alanında yaşandığında, bütün illeri aynı oranda etkileyip birbirlerinden beslenerek ilerlemelerine neden olacaktır. Bazı durumlarda, kentin kendi kaynak ve imkanlarıyla yaratamadığı reformları bölgesel ittifaklar aracılığıyla yaratabileceği görmezden gelinmemelidir. Buna ek olarak, bölgedeki diğer illerden Diyarbakır ve Şanlıurfa ile gerçekleştirilmesi muhtemel ikinci grup ittifaklar, Mardin'e farklı yollardan ayrıcalıklar getirecektir. Bu iki ilin zaten gelişmiş olan sanayi ve eğitim yapıları, bu iş birliği sayesinde Mardin'i de etkileyecek ve kentin bu iyi durumdaki sosyal altyapılarından yararlanarak kendini geliştirmesi kaçınılmaz olacaktır.

Sınır ötesi ilişkiler:

Mardin'in sınır ötesi ticaretinde beslendiği en önemli ülkelerden biri olan Suriye'de, son dönemde yaşanan gelişmeler iki ülke arasındaki ticareti durdurmuştur. Yaşananlar bir iç savaş ve önemli bir siyasi sorun olduğundan; ekonomik problemler için alternatif çözümler bulunamamaktadır. Öncelikle can güvenliğinin olmaması nedeniyle sanayicinin, esnafın, tacirin, sermaye sahibinin bölgede iş yapması mümkün değil gibi gözükmektedir. Yatırımların durması sektörlerin adeta bir bekleme sürecine girmesine neden olmuştur. Fakat, bütün bunlar bir yana Mardin'in ihracat gelirlerinin önemli bir kısmını Irak'tan karşıladığı bir gerçektir. Suriye, bu gelirin yalnızca yüzde yirmilik bir bölümünü kaplamakta ve neredeyse etkisiz eleman rolünde bulunmaktadır. Bütün bu değerler göz önünde bulundurularak atılabilecek en doğru adım ithalat alanında da ticaret adamlarını Irak'a yönlendirmek ve bölgedeki ithalat aktivitelerinin bölgeyi maddi anlamda rahatlatabilmesi için gereken önlemleri almak olacaktır.

BÖLÜM 05

MARDİN'İN GELECEĞİ İÇİN
10 TEMEL İLKE

MARDİN'İN GELECEĞİ İÇİN 10 TEMEL İLKE

1. **KİMLİK:** Medeniyetlerin Beşiği
2. **KORUMA:** Tarihi Değerler
3. **KÜLTÜR:** Zenginlik
4. **KÖPRÜ:** Sınır İttifakları
5. **KALKINMA:** Ekonomik Faaliyetler
6. **KATILIMCILIK:** Teşvik
7. **KAYNAK:** Yerel Zenginlik
8. **KAZANÇ:** Turizm ve Tanıtım
9. **KALİTE:** Sosyal Altyapı
10. **KALICI:** Farklı Bir Mardin Yaratmak

KİMLİK: MEDENİYETLERİN BEŞİĞİ

Bölgede farklı kültür ve farklı inançlardan birçok insan bir arada yıllardır uyum içerisinde yaşamaktadır. Bu farklılık, bu birliktelik; Mardin'in günümüzdeki kimliğini oluşturmakta ve onu çevresindeki diğer illerden ayırmaktadır. Bu birlikteliği yüzyıllardır devam ettirebilmek ciddi bir sabır ve hoşgörü gerektiren bir durumdur. Bugün, gerek sosyal yaşantıda gerekse ticari yaşamda, farklı kültürden, farklı dinden ve farklı sosyal gruplardan insanlar görmek şaşırtıcı olmamaktadır. Bu birliktelik aynı zamanda bölgeye farklı alanlarda da başarı getirmektedir. Bölgedeki çeşitliliğin bir getirisi olarak mimari, sosyal yapı, el işi sanatları ve diğer üretime dayalı kaynakların zenginliği de, bölgeye zaman içerisinde turistik amaçlarla gelen insanların sayısının artmasına neden olmuş ve yine dolaylı olarak ekonominin gelişmesini sağlamıştır.

Bu zengin kimlik aynı zamanda yıllardır Güney Doğu Anadolu bölgesinin yarattığı olumsuz önyargıları da kırmıştır. Sınıra yakın olması sebebiyle yıllarca tehdit içeren bir bölgede yer aldığı düşüncesiyle, özellikle de etnik çatışmalardan korkan insanların zaman içinde bu önyargılarından sıyrılıp bölgeyi var olan potansiyelleriyle değerlendirmeleri şaşırtıcı olmamıştır. Bugün Mardin, bu birlikteliği ve zenginliği merak edip yerinde görmek isteyen insanların sürekli ziyaretleriyle dolup taşmakta ve bu ziyaretlerin zaman içerisinde sayısının sürekli olarak artacağı öngörülmektedir.

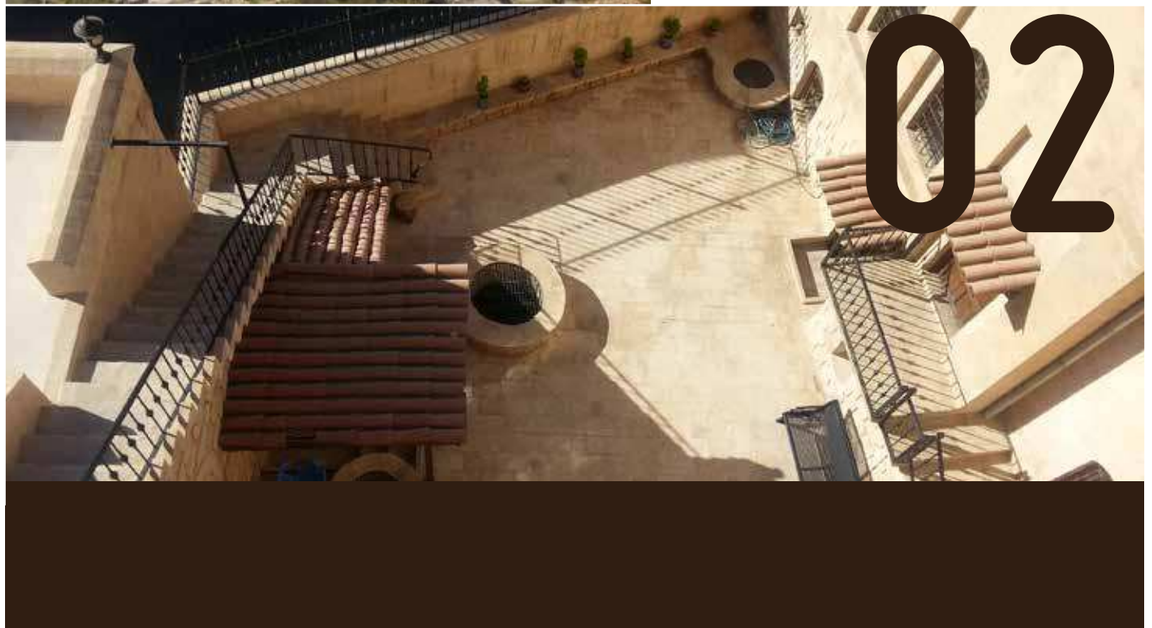

KORUMA: TARİHİ DEĞERLER

Mardin'de binin üzerinde tarihi değere sahip tescilli yapı, başta Dara olmak üzere on adet arkeolojik alan, dört adet kentsel sit alanı, altıyüze yakın höyük bulunmaktadır. Anıtsal yapılardan tarihi evlere oradan da yeni yapılan tarihi dokuyla alakası olmayan yeni yapılara uzanan geniş yelpazedeki bu ilişki sisteminin korunabilmesi için öncelikle bu yapıların arasındaki bağlantının nasıl kurulacağı özenle düşünülmelidir. Mardin kent dokusuna aykırı yapıların kentsel dokuya uyumunun sağlanması ve mahalle ölçeğinde kentsel yaşamın hareketlenmesi, yerel ekonominin geliştirilmesi, anıtsal ve sivil mimarlık örneklerinin restorasyonu, kentsel dokunun korunması, restorasyonu biten yapılara fonksiyon verilmesi ve koruma kılavuzu hazırlanması gibi konularda stratejiler geliştirilmesi ve örnek projeler üretilmesi Tarihi Mardin'i korumanın olmazsa olmazlarındandır.

Özellikle Tarihi Kent Merkezi diye adlandırılan, yüzyıllık taş evlerden oluşan ilçe merkezleri korunması gereken değerlerin başında gelmekte; fakat şu an bu bölgelerin koruma ve geliştirme çalışmalarına gereken önem verilmemektedir. İhtiyaç olmadığı halde kentleşmeye verilen önem daha fazladır. Üstelik bu kentleşme, hem görüntü hem yoğunluk özellikleri bakımından Tarihi Mardin'in mimari dokusunu bozmakta, olumsuz etkilemektedir. Bu eski merkezin korunması için yapılacaklar arasında restorasyon çalışmaları en önemli yeri alırken, altyapı problemlerinin çözümü de bir o kadar önemsenmesi gereken bir unsurdur. Sokakların darlığı nedeniyle çöplerin sık sık toplanamaması, bölgenin pis bir görüntüye sahip olmasına, bu durum da turistik faaliyetlerin olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır.

KÜLTÜR: ZENGİNLİK

Tarih boyunca Türkçe, Süryanice, Arapça, Kürtçe ve Ermenice dillerinin konuşulduğu; Müslümanlık, Hristiyanlık ve Museviliğin ortaya çıkardığı inançlar ve bu inançlara bağlı etnik kimliklerin oluşturduğu kültürel yapı ile mekansal değerler, Mardin'in en önemli çeşitliliği ve zenginliğidir.

Günümüzde, Kızıltepe, Mazıdağı, Derik, Midyat, Mazıdağı, Nusaybin, Ömerli, Yeşilli ve Savur ilçelerindeki, sivil ve anıtsal mimarlık örnekleri ile çok geniş bir kültürel zenginliğe sahip bulunan Mardin'in mekansal yönetimi, klasik yönetim anlayışından farklı olmak zorundadır. Bu zorunluluk beraberinde, iyi yetişmiş yönetici, kaynakların doğru kullanımı, yetkinin tek elde toplanması, kültürel mirasın yaşatılarak korunması, proje geliştirme ve proje finansmanı gibi konuları gündeme getirmektedir. Önemli olan çeşitliliğin doğru yönetilmesi için yaklaşım ve stratejilerin doğru belirlenmesini sağlayacak ortamların yaratılmasıdır. Bir başka deyişle, Mardin için büyük bir fırsat olan, kültürel ve demografik çeşitliliğin yönetimi farklı bir anlayışı ortaya çıkarmalıdır.

03

KÖPRÜ: SINIR İTTİFAKLARI

Mardin'in stratejik konumu, onu sadece ülke içinde değil sınır ötesiyle kurduğu ilişkiler içinde de önemli bir yere koymaktadır. Gerek ticaret, gerekse kültürel anlamda dış ülkelerle kurulacak ilişkiler, en az komşu illerle kurulacak ilişkiler kadar önemlidir. Mardin, kendi kuracağı kültürel, ekonomik ilişkilerin yanında, diğer illerin sınır ötesi ülkelerle kurması ihtimal ilişkiler için de bir köprü rolü üstlenmektedir. Buna ek olarak, Türkiye'nin güney sınırı boyunca uzanan ve 50 yılı aşkın bir süredir mayınlarla kaplı olduğu için tarım yapılamayan arazinin önemli bir bölümü Mardin sınırları içerisinde yer almaktadır. Bu alanlar, mayınlardan arındırılmalı ve bu alanlarda katma değeri yüksek olan organik tarım yapılmalıdır. Organik tarım yapıldığı takdirde emek yoğun bir üretim türü olduğu için istihdama katkısı yüksek olacaktır.

04

KALKINMA: EKONOMİK FAALİYETLER

Mardin'in tüm ekonomik göstergeleri Türkiye ortalamaları ile karşılaştırmalı olarak analiz edildiğinde, iller içerisinde son sıralarda olan yeri pek değişmemiştir. Bölgedeki ekonomik aktivitelerin başını çeken tarım faaliyetlerindeki verimlilik ve geliri artırmak için kaliteli tohum, gübre ve fidan kullanılmasının sağlanması, hayvancılığın ve su ürünleri yetiştiriciliğinin geliştirilmesi, katma değeri yüksek meyve ve sebze üretiminin artırılması, pazarlama sistemlerinin iyileştirilmesi gerekmektedir.

GAP projesinde, GAP kapsamındaki illerde enerji ve sulama yatırımları projenin odağı olmakla birlikte, bölgenin; tarım, sanayi, eğitim, sağlık ve turizm gibi alanlarda gelişmesinin sağlanması, ulaşılması gereken hedefler arasına alınmıştır. Bu kapsamda, tarıma dayalı ve yörede bulunan hammaddeleri işlemeye yönelik sanayi dallarına ağırlık vererek imalat sanayinin geliştirilmesine çalışılmalıdır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde sektörel bir çeşitlilik olmadığı gibi belirgin bir sektörel yığılma da söz konusu değildir. Bu nedenle, Mardin'de sanayide sektörel uzmanlaşma ve çeşitliliğin artırılması amacıyla çalışmalar yapılmalıdır. İmalat sanayindeki firmalar, yatırımı özendirici ve destekleyici alanlara yönelmesi için devletten teşvik, yerel yönetimlerden de altyapı sağlanması gerekmektedir.

05

06

KATILIMCILIK: TEŞVİK

Son yıllarda, Mardin'de gerçekleşen çalışmalar; kamu, özel ve sivil kesimlerin birlikteliklerine dayalı çabalar, Mardin'in geleceğinin çok hızlı bir şekilde biçimleneceğinin önemli ipuçlarını vermektedir. Ancak, bu çalışmaların ve çabaların, bir kurgu içinde, orta ve uzun erimli stratejilerle ele alınmasını sağlayacak bir yol haritasına dönüştürülmesi, bütüncül bir planlama anlayışının gereğidir. Bu gereği yerine getirmek için birey ve kurumların ortak sorumluluk aldığı geniş katılımlı; kamu, özel ve sivil kesimlerin işbirliğine dayalı, yenilikçi yöntem ve modellerin Mardin'in gündemine getirilmesi artık kaçınılmaz hale gelmiştir.

Bölge'de istihdam ve işgücüne katılım oranları çok düşüktür. Çalışabilir durumda olup uzun süredir işgücü piyasasının dışında kalmış kentli nüfusun veya köyden kente göçüp kentsel işgücüne dâhil olamayan kesimlerin sosyal dışlanmaya maruz kalma riskini azaltmak, yoksulluk kültürünün yerleşmesini önlemek için bu bireylerin yeniden üretken duruma geçirilip sürdürülebilir gelire ulaşmaları amaçlanmalıdır.

KAYNAK: YEREL ZENGİNLİK

Mardin yöresi, yerli ve otantik ürünlerinin zenginliği ile dikkat çeken bir bölgede yer almaktadır. El sanatları başta olmak üzere, mutfağının zenginliğiyle de dikkat çekmektedir. Taş işçiliği, iğne oyaları, nakış, oyacılık, basmacılık, telkari sanatı, bakırcılık ve kalaycılık örnek olarak gösterilebilir. Bakırcılık ve kalaycılık, Mardin merkezinde önemli diğer sanat dalları gibi ayrı bir ihtimamla şehrin özel dokusunda yer bulan kendi adıyla anılan çarşısında yüzyıllardan beri varlığını sürdürmektedir.

Bu yerel zenginlikler içinde en önemlisi ise telkari sanatıdır. Bu işlem türü çok eski olup, milattan önce 3000'lere dayanmaktadır. Bir altın veya gümüş tel ya da levhadan, özel bir aletle, elde edilmiş tane veya kürelerden ibaret olan telkarideki aynı optik etki aynı kalınlıktaki 2 ya da daha fazla telin örülmesiyle elde edilir. Telkari, tamamen elde yapılan bir işlemdir ve bu nedenle de çok kıymetlidir.

KAZANÇ: TURİZM VE TANITIM

Son yıllarda, tüm dünyanın ilgisini çekmeye başlayan Mardin, tarihi ve kültür yapısı ile UNESCO'nun "Dünya Mirası Listesi"ne kültürel peyzaj kapsamında girmeye adaydır. Bu zenginliğin turizm alanında en iyi şekilde değerlendirilmesi halinde ilin kalkınmasına ve ülke turizmine büyük katkı sağlayacağı muhakkaktır. Turizm çeşitliliği de bu kalkınmayı kolaylaştırmaktadır. Kültür turizmi (kaleler, çarşılar, hanlar, hamamlar, ören yerleri), inanç turizmi (camiler, türbeler, medreseler, kiliseler, manastırlar), mağara turizmi ve kamp alanlarının bolluğu bunlara örnek gösterilebilir.

Son zamanlarda, Mardin'in tarihi mimari dokusunun film sektörü tarafından da keşfedilmeye başlaması kentin tanıtımında büyük öneme sahiptir. Özellikle bölgede çekilden dizi ve filmlerin, bölgenin tanıtılmasında önemli bir yere sahip olduğu; fakat olumsuzluklara da yol açtığı görmezden gelinemez. İzleyicilerin Mardin'in büyüsüne kendilerini kaptırmamaları neredeyse imkansızdır. Mardin'deki güzellikler, gizemler, bu bölgenin dünyadan ne kadar kopuk olduğunu hissettirmektedir. Fakat, bazen de bölgenin yapısından kaynaklanan töre cinayetleri ve terör, bölgenin önyargılara kurban gitmesine sebep olmaktadır. Bunun asgariye indirgenmesi, bölgenin karanlıktan, yani terör ve töreden kurtulması ve turizm sektörüyle tanışması, bunun sonunda da çağdaşlaşması hedeflenmektedir.

KALİTE: SOSYAL ALTYAPI

GAP Eylem Planı'nda eğitim ve sağlık alanlarında bölgeye yapılacak kamu harcama ve yatırımlarının artırılması öngörülmüş, bu alanlarda büyük ilerlemeler kaydedilmesi hedeflenmiştir. Eğitim ve sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi desteklenmeli, bu alanlarda kamu yatırımlarını tamamlar nitelikteki sosyal girişimcilik yaygınlaştırılmalıdır. Dil engeli nedeniyle bu hizmetlere ulaşmakta sorun yaşayan nüfus için yerel dilleri bilen sağlık personellerinin sayısı artırılmalı, bölgedeki lise öğrencilerine sunulacak rehberlik hizmetlerinde, yüksek öğrenim görmek isteyen gençler bölgenin buna benzer ihtiyaçları doğrultusunda yönlendirilmelidir. Koruyucu ve ilk basamak sağlık hizmetleri alanında bölge illerinin altyapısını güçlendirici yatırımların ve eğitim bilinçlendirme çalışmalarının gerçekleştirilmesi Gap Eylem Planı'nda kararlaştırılan eylemlerden biridir. Yaşam kalitesinin artırılması, kent-yurttaş ilişkisini daha da kuvvetlendirecek ve geçmiş değerlerin geleceğe taşınmasını daha da kolaylaştıracaktır.

FARKLI BİR MARDİN YARATMAK: KALICI

Mardin'in geleceğinin belirlenmesinde en önemli veriyi "geçmiş"i oluşturmaktadır. Kültürel, demografik ve mekansal çeşitliliği ve zenginliği Mardin'i ayrıcalıklı bir kent haline getirmektedir. Geçmişin izleri ve değerlerini geleceğe taşırken bu farklı ve özel coğrafyanın sağladığı olanakları fırsata dönüştürmek için Mardin'e doğru bakmak, geleceği doğru kurgulamak zorunluluktur.

Kentin kurulduğu topografya, kale ve ova arasında oluşan mekansal ilişki sistemi, yapılar bütünlüğü, sokak ve mahalleden oluşan organik kentsel doku ile bütünleşir. Bu mekansal farklılaşma, dil, kültür ve din çeşitliliğinin yaratmış olduğu birliktelikle beslenerek Mardin'i ayrıcalıklı bir kent haline getirmiştir.

Mardin'in geçmişinde yer alan ve geleceğinin biçimlenmesinde önemli rol oynayacak olan kendine özgü değerler, birikimler ve kimlikler, yeniden ele alınarak doğru irdelendiğinde, çok farklı yaklaşımların ortaya çıkacağı görülecektir. Önemli olan bu yaklaşımların, bir "hedefler bütünü" içinde ele alınmasını sağlayarak, kurgulamanın ortak bir vizyon ve amaç doğrultusunda yapılmasını sağlamaktır.

www.kentselvizyon.org